

Tornionlaakson museon johtaja

16.04.2026

§ 39/2026

**TLM_Lausunto_MUONIO_Pallastunturin matkailukeskuksen
ak_valmisteluaineisto_16042026****Päätöksentekijä** Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta**Valmistelija** rakennustutkija Ylimartimo Teija**MUONIO, PALLASTUNTURIN MATKAILUKESKUKSEN ASEMAKAAVA,
VALMISTELUAINIESTO**

Muonion kunta on pyytänyt Tornionlaakson museon lausuntoa Pallastunturin matkailukeskuksen asemakaavan valmisteluaineistosta. Lausuntopyynnön liitteenä museolle on toimitettu muun muassa asemakaavaluonnos ja asemakaavaluonnoksen selostus (28.1.2026), osallistumis- ja arviointisuunnitelma (28.1.2026), rakennushistoriaselvitys (28.1.2026), viitesuunnitelman kooste ja maisemakuvat (28.1.2026) sekä useita luontoon ja ympäristöön liittyviä selvityksiä. Alueellisena vastuumuseona Tornionlaakson museo arvioi kaavan laatimista rakennetun kulttuuriympäristön, maiseman ja arkeologisen kulttuuriperinnön näkökulmasta.

Lausuntopyynnön mukaan asemakaavoituksen tavoitteena on laatia suunnittelualueelle sen ensimmäinen asemakaava, joka mahdollistaa Pallastunturin matkailukeskuksen laajentamisen 1.7.2010 voimaan astuneen Pallas-Yllästunturin kansallispuistoa koskevan lain (489/2010) sekä sen täydennysten (53/2023, 806/2023) puitteissa. Pallas-Yllästunturin kansallispuistoa koskevan lain mukainen rakentamisalueen raja on noin 7,45 hehtaaria. Asemakaava-alueen raja on kaavaluonnoksessa 5,1 hehtaaria. Asemakaava-alue on valtion omistuksessa. Kaavoitettava alue sijaitsee noin 20 kilometriä Muonion kirkonkylästä koilliseen.

Kaavaluonnos

Kaavaluonnoksessa koko asemakaava alue on osoitettu RM-merkinnällä *matkailua palvelevien rakennusten korttelialueeksi*, jolle on osoitettu rakennusoikeutta 10000k-m². Osa hotellirakennuksesta on osoitettu sr-1-merkinnällä *Suojeltavaksi rakennukseksi, jonka laajentaminen on mahdollista. Rakennuksessa voidaan suorittaa toiminnan ja turvallisuuden kannalta tarpeellisia muutos- ja korjaustöitä, jotka ottavat huomioon rakennuksen iän ja arvon.* Rakennuksen, rakenteiden ja laitteiden ylimmäksi korkeusasemaksi on määrätty +462,5. Rakennusalan rajat kattaa yhtenäisenä alueena reilut puolet asemakaava alueesta.

Lisäksi kaavassa on osoitettu *Luonnontilaisena hoidettava korttelialueen osa, jolla poroaitojen ja tarpeellisten ulkoilureittien rakentaminen on sallittu (vl-1) ja Luontomatkailun ja siihen liittyvien majoitustilojen tarpeita palveleva korttelialueen osa.* Alueelle voidaan rakentaa maastoon sopeuttaen viherkatolla varustettuja autokatoksia ja niiden edellyttämiä tarpeellisia ajoyhteyksiä kaikkiaan 120 ajoneuvolle (a/m 120). Kaavan yleismääräyksissä määrätään, että *Asemakaavan rakennusaloille merkitty rakennuksien, rakenteiden tai laitteiden*

Tornionlaakson museon johtaja

16.04.2026

§ 39/2026

yllin korkeusasema koskee koko kaava-alueetta. Muita yleismääräyksiä tai tarkempia kaavamääräyksiä ei ole esitetty. Kaava-alueella puoliiksi oleva lampi on sisällytetty RM-alueeseen ja sijaitsee rakennusalan rajan sisällä.

Rakennettu kulttuuriympäristö, maisema ja suunnittelutilanne sekä Laki Pallas-Yllästunturin kansallispuistosta

Suunnittelualue sijaitsee Pallastunturien etelärinteellä, Lauku- ja Palkaskerojen juurella valtakunnallisesti merkittävän hotelli Pallaksen ympärillä. **Pallastunturin matkailuhotelli** on *valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö* (RKY2009). **Ounas- ja Pallastunturien maisemat**, jossa hotelli sijaitsee, on myös *valtakunnallisesti arvokas maisema-alue* (VAMA2021) sekä yksi maamme kansallismaisemista. Suunnittelualue sijaitsee Pallas-Yllästunturin kansallispuistossa ja Pallas-Ounastunturin Natura-alueella. Pallastunturin matkailuhotellin alue on edustavimpia kotimaisen tunturimatkailun alkuvaiheen paikkoja ja matkailun luontoyhteyteen perustuvia kansallisia erityispiirteitä. Ounas-Pallastunturin tunturi- ja kulttuurimaisema on luonnonoloiltaan ainutlaatuista maisemaa, johon liittyy monitasoisia kulttuurisia kerrostumia. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta tulee huolehtia näille alueille kohdistuvissa hankkeissa.

Suunnittelualue sijoittuu Tunturi-Lapin maakuntakaavan (2010) alueelle. Alueella ei ole tarkempaa kaavaa. Pallastunturin matkailuhotellin valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö on osoitettu Tunturi-Lapin maakuntakaavassa *Rakennussuojelualueeksi / kohteeksi* (SR 3083). Merkinnällä osoitetaan kirkkolain, rakennussuojelulain ja valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen (480/85) tai maankäyttö- ja rakennuslain nojalla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja alueita tai kohteita.

Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue on osoitettu maakuntakaavassa *Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeäksi alueeksi* (ma 5976), jonka suunnittelussa on turvattava merkittävien kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen. Alue on myös *Luonnonsuojelualue /-kohde* (SL 4009) sekä *Matkailun vetovoima-alue, matkailun ja virkistyksen kehittämisen kohdealue* (mv 8411). SR-merkinnän viereen on osoitettu *Matkailupalveluiden kohde* (RM 1428). Alueella ei ole yleis- tai asemakaavaa. Pallaksen RKY-alueetta koskevan maakuntakaavan kehittämisperiaatteen mukaan *kulttuurihistoriallisesti arvokas osa ympäristöä rakennuksineen ja rakennelmineen säilytetään. Uudis- ja lisärakentaminen sovitetaan arkkitehtuuriltaan suojelukokonaisuuteen.*

Laissa Pallas-Yllästunturin kansallispuistosta (2004/1430) säädetään rakentamisesta matkailukeskuksen alueella muun muassa seuraavaa:

”4 a § (4.6.2010/489) Rakentaminen Pallastunturin matkailukeskuksen alueella

Pallas-Yllästunturin kansallispuiston Pallastunturin matkailukeskuksen alueella saa, sen estämättä, mitä luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetään, kunnostaa ja rakentaa kansallispuiston matkailua palvelevan hotellin majoitus-, ravintola- ja muita palvelutiloja sekä laskettelurakennelmia. Rakentaminen ei saa vaarantaa kansallispuiston perustamistarkoitusta tai suojeltujen luonnonarvojen säilymistä.

Tornionlaakson museon johtaja

16.04.2026

§ 39/2026

Rakentamisen yhteydessä on myös varmistettava kansallispuiston maisemallisten sekä rakennetun ympäristön erityisarvojen säilyminen. Kansallispuistoa koskevien luonnonsuojelullisten erityisvaatimusten vuoksi edellä mainittujen matkailupalveluiden välittömät ja välilliset vaikutukset eivät saa olla laajuudeltaan tai nykyisestä tilasta niin poikkeavia, että ne muuttavat merkittävästi kansallispuiston luonnetta tai olosuhteita. (5.1.2023/53)

Rakentamisen tulee perustua alueidenkäyttölain (132/1999) mukaiseen asemakaavaan. Kaavassa alueelle voidaan osoittaa rakennusoikeutta 1 momentissa tarkoitettuun rakentamiseen enintään 10 000 kerrosneliometriä. Rakennuksiin voidaan osoittaa kellaritiloja yhteen kellarikerrokseen sijoitettuna rakennusten ulkoseinien rajaamalle alueelle. Rakennusten vesikaton tai muun kiinteän rakennusosan ylin korkeusasema voi olla enintään 462,5 metriä merenpinnan yläpuolella koordinaattijärjestelmässä N60 mitattuna. Hotelliin voidaan varata majoitustiloja enintään 320 vuodepaikkaa. (21.4.2023/806)

Kaavassa osoitetaan varaus myös luontokeskukselle ja muille tarvittaville kansallispuiston huolto- ja palvelutiloille, joille voidaan osoittaa rakennusoikeutta enintään 500 kerrosneliometriä.

Rakentamiseen sallitun alueen rajat on merkitty punaisella viivalla tämän lain liitteenä olevaan karttaan.”

Suunnittelualueen suojelu- ja suunnittelutilanne on pääosin tuotu esiin asemakaavan luonnoksen selostuksessa. Hotelli Pallaksen rakennushistoriaselvitys (Arco Architecture Company Oy, 28.1.2026) valottaa paikan rakentamishistoriaa ja siihen on koottu sekä tunturimatkailun, että Pallaksen matkailuhotellin historiaa. Rakennushistoriaselvityksestä tulee hyvin ilmi varsinaisen hotellirakennuksen rakentamisvaiheet sekä säilyneisyys pääpiirteissään. Alueen muiden rakennusten rakentamishistoria tarvitsee lisäselvitystä.

Pallaksen matkailuhotellin tyylipiirteissä on nähtävissä jälleenrakennuskaudelle tyypillisiä maanläheisiä elementtejä sekä yksityiskohtia. Rakennusmateriaalit ja sisustus muodostavat kodikkaan ja lämminhenkisen kokonaisuuden. Hotellin laajennussiipien sijoittelun on suunnitellut itse hotellin alkuperäisen suunnittelija samoin kuin ravintolasiiven ensimmäisen laajennuksen. Nykyisen hotellin hirsirakenteinen osa sisustuksineen ja kerroksellisuuksineen on kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti merkittävä kokonaisuus, joka ilmentää sekä sotien jälkeisen ajan arkkitehtuuri-ihanteita, että Lapin tunturimatkailun kehitystä. Rakennuksen kulttuurihistoriallisten arvojen säilyminen tulee turvata asemakaavassa.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Kaavoitettavalta alueelta ei toistaiseksi tunneta muinaismuistolain (295/1963) suojaamia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Lähin tunnettu muinaisjäännöskohde on Pyhäkeron laella oletetusti sijainnut seitakohde, **Pyhäkero** (261010062). Lähempänä, noin 650 metrin päässä kaavoitettavasta alueesta sijaitsee muu kohde **Palkaskero 1** (1000054532), joka käsittää Pälkekeron vanhan hiihtohissin jäljellä olevan betonirakenteen.

Tornionlaakson museon johtaja

16.04.2026

§ 39/2026

Kaava-alueen lähistöllä on inventoitu viimeksi vuonna 2021 osana suurempaa Pallas-Yllästunturin kansallispuiston kulttuuriperintöinventointia. Kyseisen inventoinnin aikana hotellin lähialuetta eli tässä käsiteltävää kaava-aluetta ei kuitenkaan inventoitu.

Selvitykset

Tornionlaakson museo edellyttää kaavoitettavan alueen kulttuuriperinnön inventointia, jotta voidaan saada ajantasainen tieto kaavoitettavan alueen mahdollisesta arkeologisesta kulttuuriperinnöstä alueidenkäyttölain 9§ mukaisesti. Inventoinnissa tulee ottaa huomioon niin kiinteät muinaisjäännökset, kuin myös mahdollisesti nuoremmat muut kulttuuriperintökohteet sekä muut arkeologiset kohteet.

Alueen laajuuden vuoksi Tornionlaakson museon arkeologi ei voi tehdä inventointia virkatyönä. Arkeologinen inventointi, jonka kustannuksista vastaa hankkeen toteuttaja, tulee tilata muulta arkeologiselta toimijalta. Tämä lausunto tulee toimittaa valitulle inventoinnin tekijälle. Inventoinnin tekijän tulee toimittaa inventointiraportti Tornionlaakson museolle tarkastettavaksi. Arkeologisten tutkimusten tulee perustua Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeisiin (2020).

Luettelo arkeologisia kenttätöitä toteuttavista toimijoista löytyy Museoviraston verkkosivuilta:

<https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/arkeologisen-kulttuuriperinnon-tutkimus/arkeologisten-kenttatoiden-tilaaminen>

Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeet:

<https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/arkeologisen-kulttuuriperinnon-tutkimus/arkeologisten-kenttatoiden-laatuohjeet>

Tornionlaakson museo on, Muonion kunnalle 15.11.2024 antamassaan lausunnossa Pallastunturin matkailuhotellin läheisyydessä sijaitsevan vanhan asuntolan (Humina) ja asuntovaunualueen huoltorakennuksen (Impilinna) purkamislupahakemuksesta, todennut, että kyseiset purkamislupahakemuksen kohteena olevat rakennukset sijaitsevat valtakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä, eikä niiden merkitystä osana kohteen arvoja ole vielä arvioitu. Lisäksi museo toi esiin, että rakennusten mahdollinen purkaminen tai suojelu tulee ratkaista vireillä olevan asemakaavan muutoksessa, jota varten laadittavana olevaa Hotelli Pallaksen rakennushistoriallista selvitystä tulee täydentää tai laatia toinen selvitys RKY-alueella olevien rakennusten ja koko alueen rakentamishistorian osalta. Koska suunnittelun asemakaavan tavoitteena on mahdollistaa nykyisen rakennuksen laajentaminen ja joidenkin rakennusten purkaminen, tulee alueidenkäyttölain 9 § mukaisesti asemakaavoituksen yhteydessä selvittää suunnittelun kohteena olevan alueen koko rakentamishistoria, jotta kaavan vaikutukset voidaan arvioida suhteessa alueen rakennettuun kulttuuriympäristöön ja sen valtakunnallisiin arvoihin.

Tornionlaakson museon johtaja

16.04.2026

§ 39/2026

Valmisteluaineistossa oleva rakennushistoriaselvitys koskee vain hotellirakennusta ja edeltänyttä historiaa. Edellä mainittujen tai muiden hotellin välittömässä läheisyydessä sijaitsevien rakennusten historiaa ei selvityksessä tuoda esiin, eikä selvityksessä ole mainintaa edes hotellin välittömässä läheisyydessä sijaitsevasta luontokeskuksesta. Torniolaakson museo toteaa, että jotta valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön arvot ja suojelutarve voidaan asemakaavatasolla tunnistaa, tulee selvityksen kattaa koko suunnittelualue eikä vain yksittäistä rakennusta. Selvityksen avulla on mahdollista määritellä itse hotellirakennuksen suojelutavoitteet, mutta ei muiden suunnittelualueella olevien rakennusten osalta.

Museon näkemyksen mukaan selvityksessä ei myöskään ole tunnistettu täysin Pallaksen matkailuhotellin alueen rakentamishistoriaa. Selvityksen sivulla 17 olevaan vuoden 1936 karttaan funkishotellin paikka on osoitettu nyt suunnittelun kohteena olevaan paikkaan. Kyseisellä paikalla on tuolloin jo sijainnut jokin rakennus, siis ennen 1938 valmistunutta hotelliä. Tämä rakennus on nimetty kartassa Matkailumajaksi. Kartassa kyllä näkyy osoitetun paikan pohjoispuolella funkishotellin tuleva rakennuspaikka ja sille menevä tie, joka selvityksen mukaan valmistui 1936 ja nykyisinkin on jäljellä.

Selvityksen laatijalla on siis jäänyt huomaamatta, että ennen nykyistä 1948 valmistunutta uutta matkailumajaa samoilla paikoilla on jo sijainnut matkailumaja. Tekstissä on kyllä mainittu, että "Vuonna 1934 Suomen Naisten Liikuntakasvatusliitto SNLL ryhtyi pitämään Pallaksella tunturihiihtokursseja ja rakennutti Pallastunturin rinteeseen Suomen ensimmäisen tunturihiihtomajan, jossa oli 22 vuodepaikkaa." Museon näkemyksen mukaan on mahdollista, että kyseinen tunturihiihtomaja tuhoutui samassa yhteydessä funkishotellin kanssa, mutta sen tarkempi sijainti tulee selvittää, jotta kokonaiskuva suunnittelualueen rakentamishistoriasta on tiedossa.

Myös mahdollista hotellin tulevaa peruskorjausta varten selvitystä tulisi tarkentaa. Selvityksestä ei selkeästi ilmene esimerkiksi rakennuksen alkuperäinen julkisivuväri tai se, milloin se on maalattu, turvekattojen muuttaminen tiili/huopakatteiksi tai majoitushuoneiden tarkempi säilyneisyys.

Muita huomioita valmisteluaineistosta

Kaavaselostuksessa ei ole tunnistettu maakuntakaavan valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta koskevaa kaavamerkintää: *Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeäksi alueeksi (ma 5976)*, jonka suunnittelussa on turvattava merkittävien kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen. Selostuksessa ei ole tunnistettu tai tuotu esiin maakuntakaavan koko maakuntakaava-aluetta koskevia määräyksiä, jotka koskevat muun muassa rakentamisen laatua, arvokkaita alueita, maisemallisesti herkkiä alueita ja tunturialueita.

Tornionlaakson museo kiinnittää huomiota asemakaavaluonnoksessa olevaan pohjakarttaan, joka ei ole ajantasainen. Kartasta puuttuu ainakin vastavalmistunut kansallispuiston porttirakennus. Museon näkemyksen mukaan pohjakartan tulisi olla ajantasainen, jotta kaavassa osoitettuja merkintöjä ja määräyksiä voi tarkastella suhteessa olemassa olevaan tilanteeseen.

Tornionlaakson museon johtaja

16.04.2026

§ 39/2026

Lisäksi museo kiinnittää huomiota kaava-alueen rajaukseen. Rajaus käsittää pääasiassa vain suunnitellun hotellin laajentamisen alueen, vaikka kaavan nimeksi on annettu Pallastunturin matkailukeskuksen asemakaava. Museon käsityksen mukaan matkailukeskus sisältää myös kansallispuiston portin sekä muun rakennetun ympäristön. Asemakaavan rajaus ei vastaa Laissa Pallas-Yllästunturin kansallispuistosta määriteltyä rakentamisalueen rajaa. Kaavarajauksen ulkopuolelle jäävät muun muassa luontokeskus, alempana rinteessä olevat rivitalot sekä nykyisen hotellin itäpuolella hissien ala-aseman vieressä sijaitseva rakennuskanta. Laissa on nimenomaan tuotu esiin, että ”Kaavassa osoitetaan varaus myös luontokeskukselle ja muille tarvittaville kansallispuiston huolto- ja palvelutiloille.” matkailua palvelevien rakennusten lisäksi.

Museon näkemyksen mukaan asemakaavan tulisi kattaa vähintään koko laissa määritelty rakentamisalue ja sen ympäristö. Asemakaavan luonnoksessa koko kaava alue on osoitettu RM-alueeksi ja rakennusala on kahdelta sivulta kiinni kaavan rajassa. Kaavan rajaaminen pelkästään rakentamisalueeksi ja rakennusalan ulottaminen kaavan rajaan asti on museon näkemyksen mukaan ongelmallista. Kaavan salliman rakentamisen suhde olemassa olevaan ympäristöön jää käsittelemättä. Valmisteluaineistossa on mukana *Kaavaluonnosvaihtoehdot VE1 ja VE2 (23.11.2015)*, joissa edellä mainitut alueet ovat mukana ja jotka museon näkemyksen mukaan rajaukseltaan mahdollistaisivat paremmin alueen maankäytön ja rakentamisen ohjauksen hallittuna kokonaisuutena. Koska kyseessä on monin tavoin valtakunnallisesti merkittävä alue tulisi sen suunnittelua tarkastella kokonaisuutena laissa määritetyllä alueella, kun siihen nyt on ryhdytty.

Museo kiinnittää huomiota myös kaavassa RM-alueelle osoitettuun rakennusoikeuden määrään. Pallas-Yllästunturin kansallispuistoa koskevan lain mukaan kaavassa alueelle voidaan osoittaa rakennusoikeutta 1 momentissa tarkoitettuun rakentamiseen enintään 10 000 kerrosneliömetriä. Nyt tämä koko rakennusoikeus ollaan osoittamassa yhteen RM-kortteliin. Tämä ei huomioi esimerkiksi hotellin eteläpuolella Pallastunturintien varrella olevien rivitalojen aluetta, kansallispuiston porttirakennusta tai nykyisen hotellin ja kaava-alueen länsipuolella olevia huolto- ym. rakennuksia, jotka kaikki sijaitsevat laissa määritellyllä rakentamisalueella, ja jota museon ymmärryksen mukaan koskee tuo 10 000 k-m² rajoitus.

Kaavan valmisteluaineistossa on mukana maisemakuvia ja piirustuksia suunnitellusta hotellin laajennuksesta. Havainnekuvien mukainen rakentaminen näyttäisi sulautuvan hyvin alueelle, eikä vähentäisi merkittävästi arvoja, jotka on todettu valtakunnallisissa inventoinneissa (VAMA ja RKY). Itse kaavaluonnoksesta kuitenkin puuttuvat merkinnät ja määräykset, jotka ohjaisivat rakentamista havainnekuviissa esitetyllä tavalla. Havainnekuviista ja julkisivupiirroksista on nähtävissä suojeltavan hotellirakennuksen sekä suunnitellun uudisrakennuksen mittakaavaero. Uudisrakennuksen katon korkein kohta on myös hyvin lähellä vanhan hotellirakennuksen harjakorkeutta. Havainnekuvien perusteella vanhan rakennuksen muotokieli jää jonkin verran uudisrakentamisen varjoon. Uudisrakennuksen kietoutuessa osittain suojeltavan rakennuksen ympärille tulisi suunnitelmassa ja kaavassa varmistua siitä, että matkailuhotellin arvo ei vähene.

Tornionlaakson museon johtaja

16.04.2026

§ 39/2026

Museon näkemyksen mukaan suunnitelmaa ja kaavaa tulisi vielä tarkentaa, jotta suojeltavan vanhan hotellirakennuksen ja maiseman arvojen säilymisestä voidaan varmistua. Suojeltavan rakennuksen asemaa suhteessa uudisrakentamiseen olisi museon näkemyksen mukaan hyvä vahvistaa esimerkiksi uudisrakennuksen ylintä rakentamiskorkeutta laskemalla, vanhan ja uuden osan liittymäpintaa keventämällä sekä materiaalien ja värityksen avulla. Rakennusalat tulisi kaavassa osoittaa tarkemmin, eikä yhtenä laajana alueena.

Kaavaluonnoksen selostuksessa ja sen vaikutusten arvioinnissa valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) on mainittu, mutta selostuksessa esitetyt sanamuodot poikkeavat alkuperäisestä VAT-päätöksestä, jonka vuoksi niitä koskevaa selostusta ja arviointia olisi hyvä täsmentää. Museon näkemyksen mukaan kaavan valmisteluaineisto ei vielä anna riittävästi tietoa, että valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutuminen voidaan varmistaa. Kaava mahdollistaisi muun muassa RKY-alueella sijaitsevien rakennusten purkamisen, joiden arvoja ei ole selvitetty.

Vaikutusten arvioinnissa on todettu, että nykyisellään hotellin ja luontokeskuksen ympäristö on rakentunut osin suunnittelemattomasti ja muun muassa paikoitusalueiden aiheuttamat vauriot näkyvät kauas suurmaisemassa. Arvioinnissa on tuotu esiin myös se, että maisemavaurioiden korjaaminen ja suunnittelun selkeyttäminen parantaa suurmaisemanäkymiä. Arvioinnin mukaan suunnitelmassa kiinnitetään erityistä huomiota rakennuskokonaisuuden maisemaan sovittamiseen. Tornionlaakson museon näkemyksen mukaan asemakaavan luonnoksesta kuitenkin puuttuvat määräykset, joilla varmistetaan rakentamisen sovittaminen maisemaan. Maanmuokkaustoimenpiteiden häiritsevä näkyvyys maisemassa puuston ja nykyisen hotellin ympäristön kuluneisuus ja jäsentymättömyys ovat merkittävä haaste rakentamisen ohjaukselle. Museon näkemyksen mukaan kaavassa tulisi kiinnittää huomiota myös alueen valaistukseen ja sen vaikutuksiin tunturimaisemaan.

Tornionlaakson museon kanta

Tornionlaakson museo toteaa, että asemakaava ja valmisteluaineisto edellyttävät vielä täydentämistä ja tarkentamista, jotta valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet toteutuvat ja rakentamisen yhteydessä voidaan varmistaa kansallispuiston maisemallisten sekä rakennetun ympäristön erityisarvojen säilyminen alueidenkäyttölain ja kansallispuistoa koskevan lain edellyttämällä tavalla. Pallaksen matkailuhotellia koskevaa suojelumääräystä tulee tarkentaa, jotta rakennuksen kulttuurihistorialliset arvot tulevat riittävällä tavalla huomioiduiksi. Merkintä tulee kohdistaa tarkemmin säilytettävään rakennukseen, rakennuksen seinälinjoja mukaillen. Museo esittää sr-1-merkinnän kaavamääräystä tarkennettavaksi seuraavasti:

Suojeltava rakennus. Rakennusta tai sen osaa ei saa purkaa. Korjaus- ja muutostöiden sekä käyttötarkoitusten muutosten tulee olla sellaisia, että rakennuksen kulttuurihistoriallinen ja arkkitehtoninen arvo, ominaispiirteet sekä maisemakuvan kannalta merkittävä luonne säilyvät sekä julkisivujen että sisätilojen osalta. Alkuperäinen tai luonteenomainen tilajako, aukotus, rakenteet ja kiinteä sisustus (ovet, ikkunat, listat, sisäportaat, lattiat,

Tornionlaakson museon johtaja

16.04.2026

§ 39/2026

kattopaneloinnit, valaisimet yms.) tulee säilyttää. Mikäli rakennuksessa on aikaisemmin suoritettu sen arvoja tai tyyliä tarveleviä toimenpiteitä, rakennus on korjaus- tai muutostöiden yhteydessä pyrittävä korjaamaan rakennuksen tyyliin hyvin soveltuvalla tavalla.

Uudisrakentamisen liittämässä suojeltavaan matkailuhotelliin tulee huolehtia, ettei suojeltavan rakennuksen arvo vähene.

Ennen rakennusta tai sen ympäristöä muuttaviin toimenpiteisiin ryhtymistä tulee kulttuuriympäristötehtäviä hoitavalle alueelliselle vastuumuseolle (tai museoviranomaiselle) varata tilaisuus lausunnon antamiseen.

Lisäksi Tornionlaakson museo näkee tarpeelliseksi, että kaavan yleisissä kaavamääräyksissä tuodaan esiin kaava-alueen sijainti valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella ja sisältyminen valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön. Museo esittää yleisiin kaavamääräyksiin lisättäväksi seuraavan valtakunnallisesti merkittävää aluetta koskevan kaavamääräyksen:

*Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY2009) **Pallastunturin matkailuhotelli** ja valtakunnallisesti arvokas maisema-alue (VAMA2021) **Ounas- ja Pallastunturien maisemat**. Alueella tapahtuva uudis- ja korjausrakentaminen ja muut suoritettavat toimenpiteet on sopeutettava rakennetun kulttuuriympäristön ominaispiirteisiin, taajamakuullisiin, kulttuurihistoriallisiin ja/tai maisemallisiin arvoihin. Erityistä huomiota tulee kiinnittää maiseman ominaispiirteiden säilyttämiseen, rakennetun ympäristön laatuun, rakennusten sijoitteluun, mittakaavaan, mittasuhteisiin ja materiaalivalintoihin. Aluetta koskevista merkittävistä suunnitelmista ja toimenpiteistä on kulttuuriympäristötehtäviä hoitavalle alueelliselle vastuumuseolle (tai museoviranomaiselle) varattava tilaisuus lausunnon antamiseen.*

Lisäksi kaavan yleisiä määräyksiä tulee täydentää vähintään periaatteellisilla ohjeilla rakentamistavasta, materiaaleista ja rakentamisen sovittamisesta ympäristöön, sekä muun muassa rakentamattomien kiinteistön osien luonnonmukaisena säilyttämisestä. Kaavamääräyksiin voisi olla hyvä liittää myös viittaus kansallispuistoa koskevaan lakiin.

Tornionlaakson museo yhtyy Lupa- ja valvontaviraston lausuntoon valmisteluaineiston täydentämis- ja tarkistamistarpeesta. Kaavasta ei ole esitetty tarkasteltavaksi vaihtoehtoisia ratkaisuja, eikä kaava ratkaise rakentamisen suhdetta ympäristöönsä, vaan on irrallinen siitä. Alueella olevan rakennuskannan inventointia tulee täydentää ja laatia kulttuuriperintöinventointi. Kaavamerkintöjä ja määräyksiä tulee täydentää ja tarkentaa edellä esitetyllä tavalla, jotta kaava riittävästi ohjaisi rakentamisen tapaa, sovittamista maisemaan ja rakennetun ympäristön suojelua. Selostusta tulee täydentää muun muassa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja vaikutusten arvioinnin osalta. Lisäksi kaava-alueen rajausta tulisi museon näkemyksen mukaan harkita uudelleen.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut arkeologi Hanna Puolakka.

Tornionlaakson museon johtaja

16.04.2026

§ 39/2026

Kallio-Seppä Titta
Tornionlaakson museon johtaja

Jakelu

Muonion kunta
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu yksikkö
Lupa- ja valvontavirasto